

İTTİHATÇI BİR FEDAKÂR VE İTTİHATÇI BİR MİLLÎ TEŞKİLAT:

GALATALI ŞEVKET BEY VE KARAKOL CEMİYETİ

HASAN ALİ POLAT
OSMAN AKANDERE

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2234
KÜLTÜR SERİSİ: 1178

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-660-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Pelikan Basım Matbaa ve Ambalaj Sanayi Tic Ltd Şti
Kayabaşı Mah. Ulubatlı Hasan Cad. Nu: 2H, İç Kapı Nu: 19
Başakşehir-İstanbul
Tel: [0212] 613 79 55
Sertifika Nu: 40619

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hasan Ali Polat: 1983'te Çetmi'de doğdu (Taşkent-Konya). İlkokulu Çetmi'de, ortaöğrenimini ise Taşkent'te tamamladı. 2004'te Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ordu Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 2008'de Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Ana Bilim Dalında yüksek lisansını, 2018'de Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalında Prof. Dr. Salih Tunç'un danışmalığını yaptığı "II. Meşrutiyet Dönemi'nde Siyasî Sürgünler (1908-1918)" adlı tezle doktorasını tamamladı. 2008'de Selçuk Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak vazifeye başladı. Hâlen aynı Üniversitenin Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmakta; Yakın Çağ Tarihi, özellikle de Meşrutiyet ve Millî Mücadele Dönemi üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

Yazarın Diğer Eserleri:

Yakup Cemil: Hayatı ve Divan-ı Harp Sorgu Tutanağı, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2022.

Ahmet Selahattin Bey, Makedonya Meselesi ve Balkan Harb-i Ahîri, yay. haz. Hasan Ali Polat, Yedisu Yayınları, İstanbul 2021.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Siyasî Sürgünler, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2020.

Damat Ferit Paşa Hükümetlerinin Millî Mücadele Karşıtı Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2011. (Osman Akandere'yle birlikte).

Osman Akandere: 1959'da Akşehir'de doğdu (Akşehir/Konya), İlk, orta ve lise eğitimini Akşehir'de tamamladı. 1979 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Yakın Çağ Tarihi Anabilim Dalından mezun oldu. 1981 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Konya Yabancı Diller ve Meslek Yüksekokulunda bir yıllık öğretmenlikten sonra 1982 yılında Selçuk Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1987 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakın Çağ Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisansını, 1992 yılında da Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalında Prof. Dr. Hayati Hazır'ın danışmanlığını yaptığı "Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler (1938-1945)" adlı tezle doktorasını tamamladı. Hâlen Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde profesör olarak görev yapmakta, Millî Mücadele Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yılları ve Türk siyasi hayatı üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Yazarın Diğer Eserleri:

Köy Enstitülerine Dair -Yazılmayanlar, Bilinmeyenler, Konuşulmayanlar, Eğitim Yayınevi, Konya 2022. (Nihal Yıldız ve Seher Esin'le birlikte).

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Konya, Eğitim Yayınevi, Konya 2016.

Atatürk'ün Seçim Yolu ile Üstlendiği Vazifeler, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2015.

Damat Ferit Paşa Hükümetlerinin Millî Mücadele Karşısı Politikaları, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2011. (Hasan Ali Polat'la birlikte).

Dramalı Rıza Bey ve Millî Mücadele'deki Hizmetleri, Temel Yayınları, İstanbul 2008. (Feridun Ata'yla birlikte).

Millî Şef Dönemi, Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçişte Rol Oynayan İç ve Dış Tesirler (1938-1945), İz yayıncılık, İstanbul 1998.

Galatalı Şevket ve Karakol Cemiyeti mensupları başta
olmak üzere millet ve memleketin bekası için canlarını
feda eden İttihatçılara ithaf olunur...
Ruhları şâd olsun...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	11
ÖN SÖZ	13
GİRİŞ	15

FEDAKÂR BİR İTTİHATÇI: GALATALI ŞEVKET

Ailesi ve Eğitim Hayatı	23
Balkan Harbî'ne Kadarki Askerî Safahatı	25
Balkan Harbî'nde 3'üncü Fırka Kurmay Başkanlığı.....	27
Cihan Harbî'nin Çıkışı ve Ruslara Karşı Mücadelesi	30
Dersim İsyanı ve Şevket Bey'in Müdahalesi	37
Musul Grubu Kumandanlığı	43
İkinci Kutû'l-Amâre Muharebeleri (Aralık 1916-Şubat 1917).....	46
Filistin Cephesi Görevi	51
İstanbul'a Dönüş ve Bahr-ı Sefid Mevki-i Müstahkem Kumandanlığı	53
Aldığı Nişan ve Madalyalar	55

MÜTAREKE'DE MİLLÎ DİRENİŞİN MEMBAİ İTTİHATÇI BİR CEMİYET: KARAKOL

Karakol Cemiyetinin Teşekkülü.....	61
Cemiyetin Amacı.....	67
Cemiyetin Merkez-i Umumîsi ve Liderliği Meselesi	74
Cemiyetin Teşkilat Nizamnamesi ve Vazifelere Yönelik Talimatnamesi	78
Cemiyette Görev Dağılımı ve Karakol Mensupları	88
Propaganda Faaliyetleri: Mitingler... ..	94
İstihbarat Faaliyetleri.....	107
İstanbul ve Çevresinde Direniş.....	122
Millî Kuvvetler için Silah-Cephane Tedariki ve Akbaş Baskını	130
Aynı Günde İki Hapishaneden İki Firar: Halil ve Nuri Paşalar.....	143
Bir Hesaplaşma İddiası: Yahya Kaptan Hadisesi	150
Bolşeviklerle Temas ve Antlaşma	158
Karakol Cemiyeti-Heyet-i Temsiliye/	
Mustafa Kemal Paşa Münasebetleri ve Galatalı Şevket	164
Damat Ferit'in "İzâle-i Vücudu" için Tertipler	182
Önce Tekkeye, Sonra Anadolu'ya... Menziller.....	190
Cemiyetin Dağılımı.....	197

İŞGAL, SÜRGÜN VE NİHAYET...

İstanbul'un İşgali ve Galatalı Şevket'in	
Tevkif Edilerek Malta'ya Sürgünü.....	207
Malta'da Esaret Hayatı	211
Esir Değişimi Antlaşması ve Memlekete Dönüş	221
Ankara'dan Vazife Talebi, Emekliye Sevki ve	
İzmir'de Komisyonculukla Meşguliyet.....	223
Suikast Sebebiyle Tevkifi, İfadesi ve Tahliyesi.....	231
Âhir Ömründe Mesut Evliliği ve Vefatı	237
SONUÇ	241
KAYNAKLAR	245
EKLER	261
DİZİN	307

KISALTMALAR

<i>age.</i>	: Adı geçen eser
<i>agm.</i>	: Adı geçen makale
<i>agt.</i>	: Adı geçen tez
<i>agy.</i>	: Adı geçen yazma
<i>ATBD</i>	: Askerî Tarih Belgeleri Dergisi
<i>BEO</i>	: Bâbıâli Evrak Odası Evrakı
<i>bk.</i>	: Bakınız
<i>BOA</i>	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi
<i>C.</i>	: Cilt
<i>CA</i>	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Arşivi
<i>çev.</i>	: Çeviren
<i>DH. ŞFR</i>	: Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi
<i>Ed.</i>	: Editör
<i>ESA</i>	: Emekli Sandığı Arşivi
<i>HTVD</i>	: Harp Tarihi Vesikaları Dergisi
<i>İ. DUİT</i>	: İradeler-Dosya Usulü İradeler Tasnifi
<i>İ. HB</i>	: İradeler-Harbiye
<i>İBB, AK</i>	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı
<i>MSB, ATASE, ATA-ZB</i>	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivi, ATASE, Atatürk Koleksiyonu
<i>MM ZC</i>	: Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi
<i>MSB, AATB</i>	: Millî Savunma Bakanlığı, Arşiv ve Askerî Tarih Başkanlığı
<i>MSB, ATASE, İSH</i>	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Tarih Arşivi, ATASE, İstiklal Harbi Kataloğu
<i>MSB, KHO. TA</i>	: Millî Savunma Bakanlığı, Kara Harp Okulu Tarih Arşivi

MÜ, TTA	: Marmara Üniversitesi, Taha Toros Arşivi
Nu:	: Numara
s.	: Sayfa numarası
S.	: Sayı
ss.	: Sayfa aralığı
TİTE	: Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi
TNA, FO.	: The National Archives, Kew London, Foreign Office
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Y.	: Yıl
yay. haz.	: Yayına hazırlayan
yy.-ty.	: Yayın yeri/yayınevi yok-tarih yok

ÖN SÖZ

Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) sonrasında öne çıkan ve İttihatçılar tarafından teşkil olunan millî teşkilatlardan biri Karakol Cemiyeti, memleket mücadelesine atılan Karakol mensubu İttihatçı fedakârlardan birisi ise Galatalı Şevket'tir. Şevket Bey, Mütareke'nin imzalanmasından İstanbul'un işgaline (16 Mart 1920) kadarki sürece damga vuran önemli isimlerden biridir ve İhsan İdikut, millî tarihimizde çok önemli yeri olan Galatalı Şevket ve Karakol mensubu İttihatçıları meşhur İngiliz ajanı Lawrence'e benzetir. Karakol Cemiyeti ise millî direnişin neşet etmesi ve mücadelenin sürekliliğinin sağlanması adına Mütareke ortamında İttihatçılar tarafından teşkil edilen ve her türlü zorluğa göğüs geren ilk millî teşkilattır. Nitekim Hasene İlğaz'ın Galatalı Şevket'le yaptığı mülakata dayanarak verdiği bilgide "Çünkü Erzurum Kongresi'nden evvel hatta İzmir ve havalisinde Redd-i İlhak ve Edirne civarında Trakya Cemiyetleri ve İstanbul'daki millî diğer teşekküller meydanda yok iken Karakol Cemiyeti her yere kol/kök budak salmıştı," denilir. Halide Edip de Karakol Cemiyetinin bir gizli birlik olduğunu vurgular ve gizli birlikler içerisinde en önemlisi ve en iyi sonuç vereni olarak Karakolu öne çıkarır. İşte bu sebeptendir ki çalışmamız Karakol Cemiyetinin önemli simalarından Galatalı Şevket'in biyografisi ve mensubu bulunduğu Karakol Cemiyetine odaklanmaktadır.

Elinizdeki kitap üç bölümden oluşur: Birinci bölüm; Galatalı Şevket'in doğumu, eğitim hayatı, orduda üstlendiği vazifeleri, aldığı nişan ve madalyaları hülâsa Mondros Mütarekesi'ne kadarki biyografisini ele alır. İkinci bölüm, Karakol Cemiyetini merkeze alır: Cemiyetin kuruluşu, teşkilat nizamnamesi, İstanbul'daki direnişe katkıları, millî kuvvetleri desteklemek gayesiyle giriştiği hareketler ve Heyet-i Temsiliyeyle ilişkilerini inceler; Mütareke'den İstanbul'un işgali ve sonrasında Cemiyetin dağılmasına kadarki

GİRİŞ

20. yüzyılın başları, dünya siyasetinde, uluslararası bloklaşmaların iyiden iyiye gün yüzüne çıktığı bir devre tekabül eder. Nitekim İngiltere, Rusya ve Fransa gibi devletler (İtilaf Devletleri), siyaseten aynı eksende hizalanırken; Almanya ile Avusturya-Macaristan (İttifak Devletleri) ise diğer siyasi eksenini oluşturur. İtilaf Devletlerinin Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü hedef alan siyasi emelleri ve Osmanlı'yı bu ittifakın dışında tutmaya yönelik kesin tavrı Türkleri, İttifak Devleti saflarına iter. Neticede dış politikada kendisi için kaçış rampalarının kapandığını gören Osmanlı idarecileri, Cihan Harbi'ne bir zorunluluk olarak İttifak Devletleri safında katılır.¹ Osmanlı ordusu zor şartlar altında pek çok cephede imkânsızlıklara rağmen dört yıl boyunca canla başla vatan topraklarının müdafaasına çalışsa da girilen harp umulduğu üzere gitmez ve devlet âdeti tel tel dökülür. Osmanlı'nın harbi taşıyacak durumu kalmaz... Nihayetinde Osmanlı idarecileri, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Wilson'a başvurarak Wilson İlkeleri çerçevesinde harbin sonlandırılması isteğinde bulunurlar.² Bu arada Sadrazam Talât Paşa, İttihat ve Terakkinin Meclis grubuyla bir görüşme gerçekleştirir ve Cihan Harbi'nin bütün mesuliyetini üzerine alarak 7 Ekim 1918'de Sultan Vahdeddin'e

¹ Osmanlı'nın Cihan Harbi'ne girişi hakkında tafsilat için bk. Altay Cengizer, *Adil Hafızanın Işığında Osmanlı'nın Son Savaşı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2017, s. 297-555; Ali Kaşıyugun, *Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na Girişi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015, s. 435-600; Harbe girişte İttihatçıların beka kaygısıyla hareket ettikleri hususunda bir değerlendirme için bk. İsmail Küçükkılınc, *Jön Türklük ve Kemalizm Kısılcacında İttihatçılık*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2016, s. 162-177.

² Talât Paşa, *Hatıralarım ve Müdafaam*, yay. haz. Atatürk'ün Bütün Eserleri Çalışma Grubu, Kaynak Yayınları, İstanbul 2009, s. 191; *Türk İstiklal Harbi I, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, yay. haz. Tevfik Bıyıklıoğlu, Tevfik Ercan, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 1999, s. 30; Bünyamin Kocaoğlu, *Mütarekede İttihatçılık, İttihat ve Terakki Fırkası'nın Dağılımı 1918-1920*, Temel Yayınları, İstanbul 2006, s. 42-43.

FEDAKÂR BİR İTTİHATÇI:
GALATALI ŞEVKET

Marmara Üniversitesi (MÜ), Taha Toros Arşivi (TTA), 1561485008

Ailesi ve Eğitim Hayatı

İttihat ve Terakki Cemiyeti mensuplarından Galatalı Şevket Bey, 30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi’nin imzası ve İttihatçı liderlerin yurt dışına çıkışları akabinde geride kalan İttihatçılar arasında öne çıkan şahsiyetlerdendir. Mütareke’nin imzasından İstanbul’un işgaline (16 Mart 1920) kadarki süreçte memleketteki işgallerin önüne geçebilmek için teşkilatçı kişiliğiyle istiklal yolunda mücadelesini yürütür.

Mütareke Dönemi’nde İttihatçı kimliğiyle “yeni bir yüz” olarak öne çıkan ve “Galatalı” adıyla maruf Ahmet Şevket Bey, 1881 senesinde Gelibolu’da dünyaya gelir. *Tercüme-i Hâl Kâğıdı*’nda doğduğu memleketin Gelibolu olduğu ancak mektepte Galata olarak kayıtlı olduğu yazmaktadır.¹ Şevket Bey’in babası İstanbul’un Koska semtinde sakin kahveci esnafından Cemil Efendi, annesi ise Hasibe Hanım’dır. Askerî mektep diplomasındaki tarife göre orta boylu, buğday benizli ve ela gözlüdür.² Galatalı Şevket’in anadili Türkçedir. Ancak Fransızca ve İngilizceyi iyi derecede bilmekte; Rusça, Arapça ve Kürtçeyi de biraz anlayabilmektedir.³

Şevket Bey, ilk tahsil akabinde Soğukçeşme Askerî Rüstiyesinde okur; 155 mevcutlu sınıftan 445 numaradan 425 numara ve pekiyi derece ile sınıf üçüncüsü olarak 24 Şubat 1895 tarihinde mezun olur.⁴ Soğukçeşme Askerî Rüstiyesi akabinde Kuleli Mekteb-i İdâdisine kaydolur ve üç yıllık eğitiminin⁵ ardından 1898’de Mekteb-i Harbiyede süvari sınıfında eğitime başlar. Mekteb-i Harbiye birinci

¹ Millî Savunma Bakanlığı, Arşiv ve Askerî Tarih Başkanlığı (MSB, AATB), Galatalı Şevket Bey’in Askerî Safahatı; Emekli Sandığı Arşivi (ESA), Tasnif Nu: 230 (Terceme-i hâli).

² Marmara Üniversitesi, *Taha Toros Arşivi* (TTA), 1637040019 (Mekâtib-i Rüstiye-i Askerî şakirdânına mahsus şehadetnamedir, 27 Şaban 1312/23 Şubat 1895).

³ MSB, AATB, Galatalı Şevket’in Askerî Safahatı; ESA, Tasnif Nu: 230 (Terceme-i hâli). Nitekim Şevket Bey, *Tercüme-i Hâl Kâğıdı*’na göre dil becerisi hakkında şunları söyler: “Fransızca ve İngilizce görüşür ve okur ve yazarım yani bilirim. Biraz Rusça, Arapça ve Kürtçe anlarım. Asıl dilim Türkçedir.”

⁴ MÜ, TTA, 1637040019 (Mekâtib-i Rüstiye-i Askerî şakirdânına mahsus şehadetnamedir, 27 Şaban 1312/23 Şubat 1895).

⁵ MÜ, TTA, 1637051019 (Mekâtib-i Askeriye-i Şahanede ikmal-i tahsil eden süvari zabitanına mahsus şehadetnamedir, 20 Kânunusani 1316/2 Şubat 1901).

Dersim İsyanı ve Şevket Bey'in Müdahalesi

“İşte size iki yol. Biri harabiyet ve biri
selamet... Hangisini isterseniz o yoldan
gidiniz...”⁵⁰
Galatalı Şevket

Osmanlı Devleti, Cihan Harbi'ne dâhil olunca ve Dersim sancağın-
daki askerî kuvvetlerini cephelere kaydırınca zaten evvelinden yer
yer problemli olan sancakta otorite boşluğu daha da artar. Ruslar ve
Ermenilerin Dersim'de yaptıkları propagandaların bir neticesi olarak
1916 senesinin Mart ayında Alanlı, Arıllı, Haydaran, İzoli, Karsan,
Kırgan, Koçuşağı, Köseoğlu, Kureyşan, Pilvenk, Resikuşağı, Seyitler,
Suroğlu, Şamuşağı, Topuzuşağı ve Yusufan gibi aşiretler tarafından
bölgede bir isyan çıkarılır ve bu aşiretlerin geneli Haydaroğulların-
dan Paşa ve Fındık Ağalarla Kureyşanlı Seyid Ali yönetiminde hareket
eder.⁵¹ Örneğin 8 Mart 1916'da Mazgirt ve Nâzımiye'ye saldırırlar.
Vehip Paşa (Kaçı), isyanı büyümeden Dersim ağalarıyla görüşme-
ler yaparak sonlandırmaya çalışır; bazılarını para vererek ikna eder
fakat kati netice alınamaz.⁵² 30 Mart itibarıyla asiler isyan sahasını
genişleterek Palu'ya sarkarlar. İsyanın ciddi bir tehdit oluşturması
üzerine Sisam İsyanı'nın bastırılmasında görev alan ve isyanlara mü-
dahale noktasında tecrübe sahibi olan Galatalı Şevket Bey, 13'üncü
Fırka yanında Diyarbakır ve Elâzığ vilayetlerinin sabit ve seyyar jan-
darma taburları ve gönüllü müfrezelerinin başına geçerek bölgedeki
isyanı sonlandırmak ve asayiş sağlamakla vazifeli olarak 23 Nisan
1916'da fevkalade yetkilerle Dersim Kumandanı tayin edilir.⁵³ Ayrıca

⁵⁰ Özkök, *age.*, s. 62-63.

⁵¹ Erhan Taş, “Dersim Aşiretlerinin Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne Karşı Sergilediği Paradoksal Tavrı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 47, 2022, s. 279-280; M. Nuri Dersimi, *Kürdistan Tarihinde Dersim*, Ani Matbaası, Halep 1952, s. 103-104.

⁵² Çakmak, *age.*, s. 150-151.

⁵³ 3'üncü Ordu Harekâtı, C. II/II, İkinci Kitap, s. 214-215; Taş, *agm.*, s. 280-281; MSB, AATB, Galatalı Şevket'in Askerî Safahatı; MÜ, TTA, 1637032019 (Terceme-i hâli, 19 Şubat 1338/1922); 1637054019 (Miralay Şevket Bey ibn Cemil Galata, 3-316 süvari); *Komutanların Yaşam Öyküleri*, s. 363; “13. Şevket Bey Tümeni, Doğu Dersim'i bastırmakla görevlendirildi.” Bk. Ahmet İzzet Paşa,

İkinci Kutü'l-Amâre Muharebeleri (Aralık 1916-Şubat 1917)

Kutü'l-Amâre'de İngilizlere büyük bir darbe vurulduktan sonra Türk kuvvetlerinin bir kısmı İran'daki Rus saldırılarının önüne geçmek gayesiyle bölgeye sevk edilir. Osmanlı ordusu, Irak Cephesi'nde güç kaybederken İngilizler takviye kuvvetlerle güçlerini artırır. Dicle Nehri üzerinde bir nehir filosu da teşkil eden İngilizler, Basra'dan Kut'a, Nasiriye'ye kadar demir yolu hattını uzatırlar ve 1916 sonlarına gelindiğinde askerî varlıklarını 166 bine kadar çıkarırlar. İngilizlerin planına göre birliklerinin bir kısmı ile Felâhiye'deki Türk birliklerine taarruz edilecek, Dicle'nin sağ sahilinden uygun bir yerden sola geçilerek 18'inci Kolordunun ardına sarkılacak ve Kolordu imha edilerek Türk birliklerinin Bağdat'a çekilmesi sağlanmış olacaktı. İngilizler, bu gayeyle 12 Aralık 1916'da harekete geçerler ve böylelikle İkinci Kutü'l-Amâre Muharebeleri başlar.⁷³

İngiliz kuvvetleri ile Türk birlikleri arasında İmam Muhammed Muharebeleri (9 Ocak-18 Ocak 1917), Garraf Muharebeleri (25 Ocak-4 Şubat 1917), Elhan Muharebesi (9 Şubat 1917), Beşâre Muharebeleri (12-15 Şubat 1917), Felâhiye Muharebeleri (17-22 Şubat 1917), Şamran Muharebesi (24 Şubat 1917), Sivri Devre Muharebesi (25 Şubat 1917) ve Delâbehe Muharebesi (26 Şubat 1917) gerçekleşir ve nihayetinde Osmanlı ordusu Bağdat'a kadar çekilmek durumunda kalır.⁷⁴ Hatta 11 Mart 1917'de Bağdat da İngilizler tarafından işgal edilir.

6'ncı Ordu Kumandanı Halil Paşa (Kut), Galatalı Şevket Bey'i Irak Cephesi'ndeki bu muharebelerde Hüseyniye Germesi'nden⁷⁵ Bugayle'ye kadar olan Dicle sol sahilinin müdafaasıyla vazifelendirir. Şevket Bey Grubu; 11'inci Depo Alayı, 18'inci Kolordu Süvari Alayı ve Hüseyniye, Sivri Devrelerindeki⁷⁶ topçulardan ibaret bir

⁷³ Tarık Sarioğlu, "Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde Son Kale: İkinci Kutü'l-Amâre Muharebeleri (12/13 Aralık 1916-26 Şubat 1917)", *Birinci Dünya Harbi (Farklı Konularla Yüzbeşyılın Ardından)*, Ed. Davut Kapucu, Paradigma Yayınları, Çanakkale 2023, s. 353-356.

⁷⁴ Muharebeler hakkında tafsilat için bk. Sarioğlu, agm., s. 353-373.

⁷⁵ Germe: kuru su kanalı.

⁷⁶ Devre: Bir veya daha fazla kanal temin etmeye muktedir iki veya daha fazla

MÜTAREKE'DE MİLLÎ DİRENİŞİN MEMBAİ İTTİHATÇI BİR CEMİYET: KARAKOL

Tuttuğumuz yol pek kanlıdır. Fakat kurtuluş yoludur. Tarihte bizim gibi acı günler yaşamış başka milletler de vardır. Bunlardan mücadeleyi göze alanlar, ölmesini ve öldürmesini bilenler kurtulmuştur.

Galatalı Şevket

Karakol Cemiyetinin Teşekkülü

Güzel İstanbul’umuz, düşmanların işgali ile müthiş bir baskı altına girmiş ve baskı arttıkça Türk gençliğinin de tahammülü tükenerek ters tepkiler belirmeye başlamıştı. Bu ters tepkilerin ilk eseri Karakol Cemiyeti’dir.¹

Osmanlı Devleti, 1914’te başlayan ve dört yıl süren Cihan Harbi’nde başarısız olur. Son derece ağır şartları bulunan ve işgallere kapı aralayan Mondros Ateşkes Antlaşması’nı 30 Ekim 1918’de imzalamak suretiyle harpten çekilir. İlaveten Cihan Harbi’nin sorumlusu olarak telakki edilen ve İstanbul’da bulunmaları riskli görülen Talât Paşa, Enver Paşa, Cemal Paşa ve Bahaeddin Şakir gibi İttihatçılar da yurt dışına çıkarlar. Böylelikle Osmanlı Devleti, harbin bittiği ve İttihatçıların iktidardan çekildiği yeni bir döneme girer. Aslında İttihatçılar, Cihan Harbi devam ederken harbin sonucuna yönelik her ihtimali göze alarak değerlendirmeler yapmışlardı. Örneğin Şeref Çavuşoğlu, bu hususta şöyle der: “İttihat ve Terakki Umumi Merkezi her ihtimali göz önüne alarak Dünya Harbi yenilmemizle neticelendiği takdirde, silahları bırakmayarak Anadolu’ya çekilip orada kademe kademe müdafaaya devam kararını vermiş, bunun için de bir plan hazırlamıştı.”² Nitekim bu düşüncede olan İttihatçılar, harbin kaybını gördüklerinde Mütareke sonrası için birtakım hazırlıklara girerler hem İttihatçıların birlik ve beraberliğini hem de gerçekleşebilecek işgallerin önüne geçerek memleketin müdafaasını sağlamak gayesiyle 20 Ekim 1918’de Karakol Cemiyetini kurarlar.

Karakol Cemiyetinin kuruluşuyla ilgili Ertürk’ün *İki Devrin Perde Arkası*’nda İstanbul’dan ayrılmadan evvel İttihatçıların “Büyük Efendi”si Talât Paşa’yla “Küçük Efendi”si Kara Kemal arasında Enver Paşa’nın yalısında bir görüşme gerçekleştiğinden ve Kara Kemal’in bu görüşmede Talât Paşa’nın talimatlarını aldığından bahsedilir. İttihatçılıkta sebat edeceklerin bir gizli teşekkülle birbirine bağlanması ge-

¹ Muharrem Giray, “İstanbul’un İşgalinde Gizli Bir Teşkilat: Karakol Cemiyeti”, *Yakın Tarihimiz*, C. I, yy.-ty., s. 345.

² Şeref Çavuşoğlu, “İttihat ve Terakki’nin Gizli Planı”, *Yakın Tarihimiz*, C. I, yy.-ty., s. 263.

Cemiyetin Merkez-i Umumîsi ve Liderliği Meselesi

Cemiyet'in iki önemli ismi aynı karede
Galatalı Şevket (ayakta ortada)
Kara Vâsıf Bey (oturanlardan sol baştaki)

1918'in Ekim ayında teşkil edilen ve 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un resmî işgaline kadar özellikle İstanbul ve çevresinde etkili olan Karakol Cemiyetinin Merkez-i Umumîsi; Kara Vâsıf, Galatalı Şevket, Erkân-ı Harbiye Kaymakamları Edip Servet (Tör) ve Kemalettin Sami, Sevkiyatçı Ali Rıza (Bebe), Yüzbaşı Baha Sait, Avukat Refik İsmail Beylerden oluşur.³² Galatalı Şevket, bu yedi kişi haricinde Rauf Bey'in de İstanbul'da bulundukça Karakol Heyet-i Merkeziyesinin toplantılarına iştirak ettiğini belirtir.³³

Heyet-i Merkeziyesi yukarıdaki şekilde teşkil olunan Karakol Cemiyetinin genel merkez idarecilerinin vazifesi ise genel siyaset, istihbarat

³² Ilgaz, agy., (Söyleyen: Galatalı Şevket), s. 122a-123; Giray, agm., s. 345; Mehmet Arif Bey (Eskişehir Mebusu), *Anadolu İnkılâbı -Mücadehât-ı Milliye Hatıratı- (1335-1339)*, İkdâm Matbaası, İstanbul 1340, s. 77; Târik Mümtaz Göztepe, *Mütareke Günleri*, yay. haz. H. Afşin Günaydın, Cümle Yayınları, Ankara 2017, s. 364; Ertürk, *Perde Arkası*, s. 223-224; Ertürk, *Teşkilat-ı Mahsusa*, s. 63-64; Can, "Karakol", s. 257-258; Hasene Ilgaz'ın Yüzbaşı Emin Ali Bey'le yaptığı mülakata bakılırsa Karakol Cemiyetinin "1 numaralı merkez heyeti aynı zamanda Şehremini şubesini de ihtiva etmek üzere ve Diyarbakır Mebusu Cizreli Lâmi, Erkân-ı Harp Miralayı Kafkasyalı Servet, Tulcalı Süleyman, Ankara Valisi Abdülkadir ve Emin Beylerden ibaretti... Harbiye Nezaretinde bulunan bazı zevat da bir askerî grup teşkil etmişlerdi. Bu grubun en yakın alaka ve irtibatı olan Kolordu Kumandanı Muğlalı Mustafa, Galatalı Şevket, Miralay Bekir Sami, Hafız Besim, Süvari Kaymakamı Hüsameddin, Binbaşı Şevket ve Sadaret Yaveri Zekâi(?) ve arkadaşları idi," denilir. Bu bilgi için bk. Ilgaz, agy., (Söyleyen: Emin Ali Yaşın), s. 228-229; Özkan, age., s. 32.

³³ Ilgaz, agy., (Söyleyen: Galatalı Şevket), s. 123; Emel Akal'ın eserinde Karakol Cemiyeti-Mustafa Kemal Paşa ilişkisinde Rauf Bey'in kilit konumda olduğu belirtilir ve "Mustafa Kemal'in Karakol Cemiyeti'yle ilişkisini ve ittifakını sağlayan Rauf Bey'dir. Mustafa Kemal'in Karakolla temasa geçtiği nokta Rauf Bey'dir," denilir. Bk. Emel Akal, *Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, İletişim Yayınları, İstanbul 2021, s. 141.

Cemiyette Görev Dağılımı ve Karakol Mensupları

Karakol Cemiyeti Merkez-i Umumîsinde vazife alanlar millî direniş ve kamuoyunu bilinçlendirme adına bazı özel görevler üstlenirler. Bu çerçevede Galatalı Şevket; İstanbul'un bütün teşkilat murahhaslarıyla temas, hariçle muhabere ve teşkilatın silahlanmasıyla görevlendirilir. Sevkiyatçı Ali Rıza, sevkiyat, propaganda ve millî matbuatı aynı hedefe sevk ve idare için icap edenlerle temas kurmakla vazifelenir. Kemalettin Sami, silahlandırma işi ve ecnebi matbuat ve propaganda kısmıyla ve askerî teşkilatla görevlendirilir. Kara Vâsıf, Baha Sait ve Merkez-i Umumî azaları ise Cemiyetin teşkilatının büyümesi ve diğer teşkilatlarla temas vesaire ile meşgul olma görevini üstlenirler.⁵⁶ Kara Vâsıf ise Kuvâ-yı Milliye taraftarı münevverlerle Anadolu arasındaki muhabere-leri idare eder.⁵⁷ Eşkiyalar işi ise Karakolla devam surette temasta bulunan İsmail Hakkı Bey'e (Başak) verilir.⁵⁸ Galatalı Şevket, Cemiyetin sözcülüğünü de üstlenir. Örneğin Topçu İhsan Bey (Eryavuz), *Kara Defter* adlı hatıralarında Üsküdar Mıntıkası Teşkilatına memur edilmesini şöyle anlatır: "...Cemiyetin 'ropezantatı' [sözcüsü] Erkân-ı Harp Miralayı Galatalı Şevket Bey'le görüştüm. Kendisiyle anlaştık. Ve ben bu cemiyetin Üsküdar mıntıkası teşkilatına memur edildim."⁵⁹

Karakol Cemiyetinin şubeleri ve murahhaslarıyla ilgili olarak Cemiyetin önemli isimlerinden Galatalı Şevket şu bilgileri verir:⁶⁰

⁵⁶ Ilgaz, *agy.*, (Söyleyen: Galatalı Şevket), s. 123; Bazı farklılıklarla vazifeler için ayrıca bk. Can, "Karakol", s. 258; Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hatıraları*, Temel Yayınları, İstanbul 2017, s. 427-428; İsmail Hakkı Başak da siyasi ve askerî işlere yönelik çalışmaların Kara Vâsıf ve Galatalı Şevket tarafından yürütüldüğünü ifade eder. Ilgaz, *agy.*, (Söyleyen: İsmail Hakkı Başak), s. 163.

⁵⁷ Cebesoy, *age.*, s. 427; Can, "Karakol", s. 258.

⁵⁸ Ilgaz, *agm.*, s. 13.

⁵⁹ Maman, *age.*, s. 97.

⁶⁰ Ilgaz, *agy.*, (Söyleyen: Galatalı Şevket), s. 117-118; Ilgaz, *agm.*, s. 11; Gürbüz, Karakol Cemiyetinin mahalle/semt teşkilatlarının Galatalı Şevket vasıtasıyla teşkil olunduğunu belirtir. Bk. Gürbüz, *agt.*, s. 34; Hüsameddin Ertürk, hatıralarında kendisini Karakol Cemiyetinin bir parçası olarak kabul etmez. Bk. Ertürk, *Teşkilat-ı Mahsusa*, s. 63; Karakol Cemiyetinin Üsküdar Şubesinin

Propaganda Faaliyetleri: Mitingler...

Önümüzde bizim için iki yol vardır:
Biri şerefle yaşamak, diğeri tarihimizi
gözümüzle beraber kapayıp ebediyete götürmektir.
Nakiye Hanım

Karakol Cemiyeti Teşkilat Nizamnamesi'ne bakıldığında Beşinci Dairenin görevlerinden birinin propaganda olduğu görülür. Buna göre Cemiyet; mitingler, hitâbeler, konferanslar, mevlid-i şerif alayları, nümâyîşler tertip ederek halkın millî ve vatani hissiyatını daima ikaz etmeye ve bilhassa millî birlik, mülkün tamamıyeti ve tam bağımsızlık ve meşrutiyetin devamı esaslarına halkın dikkatini çekmeye çalışır.⁶⁹

Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi'nde:

Propaganda için en ketum ashab-ı haysiyet ve zevat-ı münevvere [ağzı sıkı onurlu ve aydın kişiler] intihap olunur. Bu zevat vasıtasıyla büyük memurîn [memurlar] ve kumandanlar, münevver ve mütefekkir zevat, ashab-ı iktidar ve liyakat, ehl-i yesar ve hamiyet [varlıklı vatansever] eşraf ve mütehayyızân-ı memleket [memleketin ileri gelenleri] kazanılarak Karakol şubâtı [şubeleri] teksir ve teşmil ve hidemat-ı milliye ve vataniye teshil ve temin olunur," denilir.⁷⁰

Nitekim Mütareke'nin akabinde işgaller birbiri ardına gerçekleşirken Karakol Cemiyeti mensupları da bu çerçevede propaganda faaliyetlerinde bulunarak, toplumun her tabakası ile temas içerisinde olarak halkın millî bilincinin uyanık tutulması için gayret gösterirler. Bu

⁶⁹ "Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi", Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Sıra Nu: 01019820, Ek Nu: 1, Belge Kayıt Nu: 707356, s. 1-8 (Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi); TİTE, Kutu Nu: 299, Belge Nu: 34 (Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi).

⁷⁰ MSB, ATASE, İSH-7, Kutu Nu: 346, Gömlek Nu: 155, Belge Nu: 155 (Karakol Cemiyeti-Vezaif-i Umumiye Talimatnamesi); Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Sıra Nu: 01019820, Ek Nu: 1, Belge Kayıt Nu: 707356, s. 1-8 (Karakol Cemiyeti-Vezaif-i Umumiye Talimatnamesi); TİTE, Kutu Nu: 299, Belge Nu: 34 (Karakol Cemiyeti-Vezaif-i Umumiye Talimatnamesi).

İstanbul ve Çevresinde Direniş

İstanbul'da, Gülhane Parkında çarşafılı
Türk kadınlarına taarruz etmeye
yeltenen üç Fransız eri, bıçakla ağır surette
yaralanmış ve ifade veremeden ölmüşlerdi!
Bir saniye içinde ortadan kaybolan
failler Karakol Cemiyetine mensuptular.¹³³

Mondros Mütarekesi'nin hemen akabinde İtilaf Devletlerinin 13 Kasım 1918'de İstanbul'u işgalleriyle birlikte İstanbul ve çevresinde direniş hareketi hayata geçirilir. İşgalin öncesinde teşkil edilen Karakol Cemiyeti ise İstanbul ve çevresindeki millî direnişin liderliğini yapar. Nitekim Karakol Cemiyetinin Teşkilat Nizamnamesi'nde Merkez-i Umumînin vazifelerinden biri olarak "millî ordu ve muharebe çeteleri teşkilatı, seferberlik ve harekât-ı harbiye" zikredilir. Gayrimüslim unsurlar tarafından Mütareke'nin kaosu içerisinde teşkil edilen ve Müslüman ahaliye zulmeden çetelerle mücadele etmek maksadıyla muharebe çeteleri teşkil edileceği ve gerektiğinde bu çetelerin makine tüfikle donatılacağı da ifade edilir. Cemiyetin Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi'nde de her Karakol şubesinin, hududu dâhilinde ve civar mıntikalarda şekavet eden gayrimüslim çetelere karşı mücadele etmek ve gayrimüslim unsurların ihtilal tertiplerini bozmak, mıntıkasının emniyet ve asayişini temin etmek maksadıyla bir muharebe çetesi teşkil etmekle mükellef olduğu belirtilir; muharebe çetelerinin, vilayet, sancak ve kazalarda her biri 40-200 neferden ve 1-4 zabitten, nahiye ve köylerde ise 5-10 neferden oluşması kararlaştırılır. Muharebe çetelerinin de Karakol şubeleri tarafından en namuskâr, dindar ve fedakâr gençlerden seçilerek oluşturulacağı vurgulanır. Çetelerin emir kumanda ve idaresinin askerî manga, takım ve bölük gibi olması ve askerî kanunlara uygun olarak vazife yapmasına da değinilir. Karakol şubeleri tarafından ayrı ayrı teşkil edilen bu muharebe çetelerinin ihtiyaç hâsıl olduğunda mücâvir şubelerin çetelerini de takviye etmek zorunda oldukları ve muhabere ve ulaşım hatlarının tahribi gerek-

¹³³ Giray, agm., s. 345.

Millî Kuvvetler için Silah-Cephane Tedariki ve Akbaş Baskını

Görsünler. (...) Türklerin silahını
elinden aldıktan sonra Palikaryahlara
pişkeş çekmenin sonunu...
İstedikleri kadar bizi silahtan tecrit etsinler,
biz yine o silahları onların ruhu duymadan
ellerinden alır ve göğüslerine dayayarak hakkımızı,
namusumuzu kurtarırız...
Galatalı Şevket¹⁶¹

İtilaf Devletleriyle imzalanan Mondros Mütarekesi ile hudut muhafazası haricinde Osmanlı askerinin terhisi kararlaştırılır. Ayrıca silah, cephane, teçhizat ve nakil vasıtalarının kullanımı hususunda İtilaf Devletlerinin görüşleri alınmak suretiyle verilecek talimata göre hareket edilmesi uygun görülür.¹⁶² Ancak İtilaf Devletleri Mondros Mütarekesi hükümlerine de uymayıp, yedinci ve yirmi dördüncü maddeleri gerekçe göstererek ülkeyi kontrol ve işgal hususunda çok rahat hareket ederler; istedikleri yerlere ilgili maddeler (7, 24) çerçevesinde asker çıkarır, cephanelikleri de içerisinde Osmanlı askeri bulunan kuvvetleri ile bütünüyle kontrol altında tutmaya çalışırlar. Nitekim teşkil olunan en büyük silah depoları İstanbul ve Gelibolu Yarımadası'ndadır ve bu depolar İtilaf kuvvetlerinin kontrolündedir.¹⁶³

İtilaf Devletlerinin Mütareke ahkâmına istinat ederek bütünüyle ülkeyi kuşatma altına almaya çalıştığı bu dönemde hem Karakol Cemiyetinin hem de millî kuvvetlerin en büyük ihtiyacı; asker yanında para, silah ve cephane tedarikidir. Nitekim Karakolun Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi'nde Dördüncü Dairenin görevi, Cemiyet faaliyetleri için gereken parayı temin ve gelir giderleri idare etmek olarak verilir.¹⁶⁴ Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi'nde de Karakol

¹⁶¹ Ilgaz, *agy.*, (Konuşan: Mehmet Ali Donuker), s. 6.

¹⁶² Mondros Mütarekesi maddeleri için bk. *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, s. 47-49.

¹⁶³ Adnan Sofuoğlu, "Akbaş Baskını (Olayı) ve Yankıları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. IX, S. 26, Mart 1993, s. 424.

¹⁶⁴ "Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi", CA, Ebis Sıra Nu: 01019820, Ek Nu: 1, Belge Kayıt Nu: 707356, s. 1-8 (Karakol Cemiyetinin

Aynı Günde İki Hapishaneden İki Fırar: Halil ve Nuri Paşalar

Mütareke'nin kaos ortamında pek çok İttihatçı tevkif edilir ve hapishanelere konulur. O yüzdendir ki Karakol Cemiyeti hapishanelerle devamlı surette irtibatla olmaya çalışır. Örneğin Yenibahçeli Şükrü, Karakol mensuplarının Bekirağa Bölüğünü ihmal etmediğini, muhtelif vasıtalarla Bekirağadakilerle irtibat hâlinde olduklarını ifade eder ve hatta başta Müdürü Ali Bey olmak üzere muhafızlarının ekserisinin Karakol Cemiyetiyle beraber hareket ettiklerine vurgu yaparak "Bekirağadan çıkmak mühim bir iş değildi. Meselenin mühim tarafı ondan sonrası idi. İşte bu (ondan sonrasını da hazırlayıp başarmak) Karakolun menzil teşkilatını idare eden bizlere yani Kocaeli Kuvâ-yı Milliyesine düşüyordu," der.²⁰⁹ Nitekim Karakol Cemiyeti mensupları, 9 Ağustos 1919 Cumartesi gecesi Halil Paşa'yı Bekirağa Bölüğünden alır ve meşakkatli bir yolculuğun nihayetinde Anadolu'ya geçirirler.

Halil Paşa, Ermeni Tehciri meselesi, Cihan Harbi'nin sevk ve idaresi ve Kutü'l-Amâre'deki faaliyetleri sebebiyle İngilizlerin dikkatini çeken bir şahsiyettir. Benzer durum Nuri Paşa (Killigil) için de geçerlidir. Hepsinden öte Enver Paşa'nın yakın akrabası oluşları da dikkatlerin üzerlerine çekilmesinin için yeter sebeptir. Örneğin Divan-ı Harb-i Örfî Üçüncü Heyet-i Tahkikiyesinin

Halil Paşa ve Küçük Talat Bey'in
Bekirağadan firarları hakkında haber.
Tarik, 12 Ağustos 1335/1919, Nu: 23, s. 1.

²⁰⁹ Yenibahçeli Şükrü Bey'in Hatıraları, s. 129.

Damat Ferit'in "İzâle-i Vücudu" için Tertipler

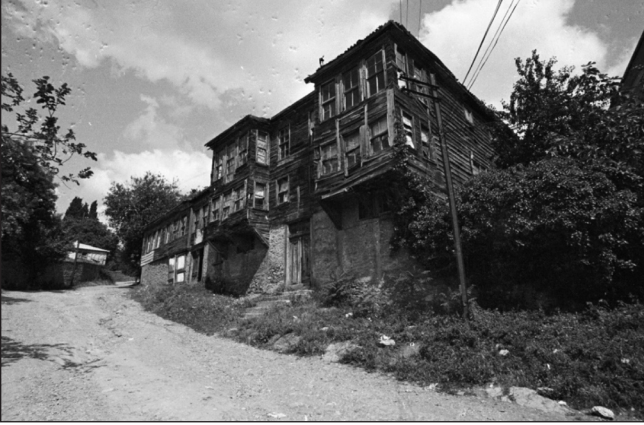
Çolak İbrahim Bey

Karakol Cemiyeti, Mütareke Dönemi'nin millî kuvvetlere şiddetle karşı ismi Sadrazam Damat Ferit Paşa'yı "hayattan sürgün" etmeyi amaçlayan bir suikast planlar ve onun Paris Konferansı'na (1919) gitmesinin böylelikle önüne geçmeye çalışır. Nitekim Aka Gündüz'ün "İşgal Altında" başlıklı *Tan*'daki tefrikasında "Damat Ferit'in izâle-i vücudu ve habaseti etrafında görüşülüyor, çareler düşünülmüyordu," cümlesiyle Ferit Paşa'ya yönelik bir suikast teşebbüsünden bahsedilir. Buna göre Çolak İbrahim Bey'in Gedikpaşa'da Hilmi Bey Sokağı'ndaki evinde Dramalı Talât, Salih Mehmet ve Osman

Efendilerin iştirakiyle Damat Ferit Paşa'nın katli hususunda bir görüşme yapılır ve bu görüşmede Çolak İbrahim Bey, "Millet ve vatan kurtulacak, bu muhakkak. Fakat... Bir engel var ortada ve bu engel bana bu kurtuluşu geciktirecek gibi geliyor," der. Görüşmeye iştirak eden diğer isimler, "Geciktirecek mi?" dediklerinde İbrahim Bey, "Ben böyle zannediyor ve çok korkuyorum," cevabını verir. "İbrahim Bey söyle bize, kim engel?" sualine ise "Damat Ferit" diyerek karşılık verir. Bunun üzerine "Öldürelim," denilir ve bir suikast tertibi içerisine girilir.³¹³

³¹³ Aka Gündüz, "İşgal Altında -Çolak İbrahim Bey'in evinde- Tefrika Nu: 69", *Tan*, 9 Haziran 1939, Nu: 1384, s. 9.

Önce Tekkeye, Sonra Anadolu'ya... Menziller

Özbekler Tekkesi

<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/208918>

Karakol Cemiyeti, İstanbul ve çevresinde direnişi örgütlemenin yanında Anadolu'daki Millî Mücadele hareketini silah ve cephane yanında insan unsuru yönüyle de olabildiğince desteklemeye çalışır. İstanbul'da bulunan fakat Millî Mücadele hareketine iştirak etmek isteyenlerin sorunsuz bir şekilde direnişe katılmaları için gerekli tedbirleri alır. Nitekim

Cemiyetin Teşkilat Nizamnamesi'nde Merkez-i Umumînin bir vazifesinin de "muhabere, muvâsala" işlerini görmek olduğu ve Üçüncü Dairenin bu işlerle ilgileneyeceği belirtilir. Üçüncü Dairenin, sevki lazım gelen silah, cephane ve insan unsurunun salimen istenilen yere sevkini gerçekleştirilebilmesi için deniz ve kara yollarını kullanarak ve gerekli nakliye araçlarını temin ederek menziller teşkil etmesi kararlaştırılır. Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi'nde de ulaşım işleri açısından menzillerin önemi vurgulanarak Karakol şubelerinin gereken yerlerde menzil hatları ve noktaları tesis etmeleri lüzumundan bahsedilir.³³⁴ Netice itibarıyla Karakol Cemiyeti tarafından kurulan bu menzil teşkilatıyla Anadolu'ya güvenli geçişlerin gerçekleşmesi sağlanır.

Karakol Cemiyeti tarafından teşkil olunan Üsküdar Grubu ve Menzil Hattı şu isimlerden oluşur:

Yenibahçeli Şükrü Oğuz, Topçu İhsan, Nâci Hoca (Şer'îye Mah-

³³⁴ "Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi", "Karakol Cemiyetinin Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi", Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Sıra Nu: 01019820, Ek Nu: 1, Belge Kayıt Nu: 707356, (Karakol Cemiyetinin Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesi-Karakol Cemiyetinin Vezâif-i Umumiye Talimatnamesi).

İŞGAL, SÜRGÜN VE NİHAYET...

Galatalı Şevket Bey. Vakıt, 14 Kânunuevvel (Aralık)
1337/1921, Nu: 1441, s. 1.

İstanbul'un İşgali ve Galatalı Şevket'in Tevkif Edilerek Malta'ya Sürgünü

16 Mart 1920 günü ani bir baskında İstanbul'u işgal ile Millet Meclisinin kapısına dayanan düşman: 'Rauf Bey'le Kara Vâsıf Bey'i istiyorum,' diye onun kendine neler çektirdiğini unutmadığını göstermişti.¹

İtilaf Devletleri Mondros Mütarekesi'nin hemen akabinde 13 Kasım 1918'de İstanbul'u fiilen işgal ederler. Bu ve benzeri işgaller üzerine Karakol Cemiyeti başta olmak üzere millî teşkilatlar, işgallere karşı mücadeleye girişirler. Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışı sonrasındaki Amasya, Erzurum, Sivas ve nihayetinde Ankara yolculuğu ve Karakol başta olmak üzere millî kuvvetlerin mücadelesi işgal kuvvetlerini ciddi surette rahatsız eder. Rahatsızlığın bir diğer sebebi ise Anadolu'da gittikçe güçlenen millî hareketin baskılarının neticesinde hükûmet değişikliklerinin vuku bulması ve hatta İstanbul'da Meclis-i Mebusanın açılması olur. Hele hele bu Meclisin 28 Ocak 1920'de Misak-ı Millî kararını oy birliğiyle kabul etmesi İngilizler başta olmak üzere İtilaf kuvvetleri nezdinde bardağı taşıran son damla olur ve nihayetinde 13 Kasım 1918'de fiilî olarak işgal edilen İstanbul, 16 Mart 1920'de resmen işgal edilir.

İngilizlerin işgali sabah saat altı raddelerinde Şehzadebaşı Karakoluna hücum ederek başlar ve burada beş kişiyi şehit ederler.² Akabinde Harbiye Nezaretini, Tophaneyi, resmî ve askerî binaları ele geçirir ve bütün telgrafhaneleri işgal ederek İstanbul-Anadolu arasındaki rabıtayı kopartırlar.³ Bir gün sonra gazetelerde İtilaf Devletlerinin İstanbul'u resmen işgalini bildirir bir resmî tebliğ yayımlanır ve bu tebliğde işgalin geçici olduğu vurgulanıp işgalin sorum-

¹ Can, "Karakol", s. 258.

² ATBD, S. 144, Belge Nu: 119, (Ocak 2019), s. 146-147, (10'uncu Kafkas Fırkası Kumandanı Kemalettin Sami'den 25'inci Kolordu Kumandanlığına, 16.3.1336/1920).

³ ATBD, S. 87, Belge Nu: 2106-107, s. 67-73, (Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'dan Bilumum valilere ve mutasarrıflara gönderilen yazı, 16.3.1336/1920; 1'inci Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Bey'den Heyet-i Temsiliyeye, 17.3.1336/1919).

Malta'da Esaret Hayatı

İngilizler tarafından tevkif edilen Galatalı Şevket, hem siyasi yönü yani Millî Mücadele taraftarlığı hem “Hristiyan kırımı” hem de Akbaş Cephaneliği Baskını sırasında Çanakkale Mevki-i Müstahkem Kumandanı olarak baskına yardımda bulunmakla suçlanır.¹¹ Hatta Ilgaz’ın verdiği bilgiye göre İngilizler, Karakol mensuplarını Bolşevik olarak da görürler.¹² Nihayetinde İngilizler tarafından tevkif edilen ve içlerinde Galatalı Şevket’in de bulunduğu 11 kişi, 18 Mart 1920’de *Benbow* gemisiyle İstanbul’dan alınıp 22 Mart’ta Malta’ya ulaştırılır.¹³ Ancak sürgün mahallinde de hep sakinli isimler arasında yer alır. Türk milletine Anadolu coğrafyasında hayat hakkı tanınmayacağını bir göstergesi olan Sevr Antlaşması’nın 230. maddesiyle Cihan Harbi esnasındaki kıtallerden mesul tutulan şahısları Osmanlı Hükûmeti, Müttefiklere teslim etmeyi ve Müttefikler tarafından bu şahıslara yönelik yargılamayı kabul etmeyi taahhüt eder.¹⁴ Bu çerçevede İngilizler tarafından listeler hazırlanır hatta İngiliz Başkomutanı General Harrington, Müttefik mahkemelerinde yargılanacak sürgünleri ayırır ve bunların içerisinde Galatalı Şevket Bey, Mersinli Cemal Paşa, Yakup Şevki Paşa (Subaşı) ve Cevat Paşa (Çobanlı) gibi isimler de yer alır. Ayrıca Kasım 1920’de İstanbul’da-

Galatalı Şevket, Salvator Kalesi’nde dikenli tel örgülerin önünde
<https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/17526>

¹¹ Şimşir, *Malta*, s. 207, 275.

¹² Ilgaz, agy., (Söyleyen: Galatalı Şevket), s. 138.

¹³ Şimşir, *Malta*, s. 208.

¹⁴ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, (Osmanlı İmparatorluğu Andlaşmaları)*, C. I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1953, s. 604.

SONUÇ

Cihan Harbi'ni sona erdiren Mondros Mütarekesi'yle yeni bir döneme, Mütareke Dönemi'ne, girilirken “pes etmek niyetinde olmayan” İttihatçı kadrolar da bu yeni dönem için bazı adımlar atarlar. İttihat ve Terakki Cemiyetinin “triumvira”sı Talât Paşa, Enver Paşa ve Cemal Paşa gibi önde gelen İttihatçılar İstanbul'dan ayrılarak geriye çekilirken görece meşhur olmayan “yeni yüzler” olarak Galatalı Şevket ve Kara Vâsıf gibi isimler öne çıkar; artık yeni “triumvira” âdeta Galatalı Şevket, Kara Vâsıf ve Rauf Bey'den oluşur ve bu üçlü, Mütareke Dönemi'nden İstanbul'un işgaline kadarki süreçte önemli görevler üstlenirler.

Mütareke Dönemi'nde öne çıkan üç İttihatçıdan birisi olan ve 1881'de Gelibolu'da doğan Galatalı Şevket; Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi, Kuleli Mekteb-i İdâdisi, Mekteb-i Harbiye ve Erkân-ı Harbiye (Harp Akademisi) mezuniyeti akabinde Osmanlı ordusunda çeşitli görevler üstlenen, Balkan Harbi ve Cihan Harbi'nde cephelerde memleketin müdafaası için mücadele eden Teşkilat-ı Mahsusa tecrübesine de sahip başarılı bir askerdir. Şevket Bey, aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti mensubudur ve bir İttihatçı olarak meşrutiyet mücadelesini destekleyen, hürriyetçi ve meşrutiyetçi olduğu için Edirne ve İstanbul'da hapse atılan (1905) ve nihayetinde Divan-ı Harpte yargılanıp berat eden bir şahsiyettir. Cihan Harbi'nin sonuna doğru da “harbin kaybı” görülünce “yeniden mücadele” azmindeki isimlerden birisi olan Galatalı Şevket, İttihat ve Terakki Cemiyetinin İstanbul'a hâkim ismi Kara Kemal'in öncülüğünde 20 Ekim 1918'de kurulan Karakol Cemiyeti önemli isimlerinden biri olarak işgalle-re karşı mücadele eder; yurt çapında millî direnişin teşkilatlanması için gayret gösterir hatta Millî Mücadele esnasında İstanbul ile Anadolu'daki Millî Mücadele hareketi arasındaki irtibat ağırlıklı olarak Galatalı Şevket aracılığıyla sağlanır.

DİZİN

Semboller

31 Mart Vakası 26, 27, 255

A

Abdülkerim Paşa 34, 35, 41

Adapazarı 115, 116, 117, 124, 125, 128,
133, 142, 194, 256

Âdil Ağâh 91

Adil Bey 98, 116, 117

Adliyecî Talât 89, 91, 191

Afrika 160

Ahmet Bican 92

Ahmet Cevat 215

Ahmet Emin 95, 209, 219

Ahmet Halim 75, 89, 91, 110, 191

Ahmet Hamdi 72, 184, 251

Ahmet Hilmi 91

Ahmet İzzet Paşa 16, 37, 165, 166, 249

Ahmet Necati 152

Ahmet Niyazi 92, 198

Ahmet Selahattin 5, 99, 249

Aka Gündüz 182, 183, 184, 220, 227,
228, 253

Ali Çetinkaya 62, 164, 165, 177

Ali Fuat 16, 54, 88, 95, 109, 110, 134,
158, 169, 171, 172, 245, 252,
255, 258

Ali Fuat Paşa 95, 109, 134, 158, 169,
171, 172

Ali Galip 110, 111, 242

Ali İhsan Paşa 212, 214

Ali Kemal 112, 116, 117, 185, 187

Ali Rıza 54, 62, 64, 74, 78, 88, 90, 91,
95, 107, 110, 111, 119, 144, 155,
156, 173, 188, 195, 198, 203,
235, 305, 306

Almanya 15, 30, 50

Amerika 15, 98, 113, 115, 224

Amiral de Robeck 139

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk
Cemiyeti 87, 111, 151, 156,
172, 179, 243

Andon Çetesi 128

Anesti Kaptan 124, 128

Ankara 4, 5, 6, 12, 15, 17, 18, 24, 27,
28, 29, 31, 32, 33, 43, 47, 49, 52,
53, 54, 62, 64, 66, 69, 71, 74, 86,
89, 98, 109, 112, 113, 118, 123,
124, 125, 128, 131, 133, 135,
136, 138, 139, 140, 145, 148,
149, 169, 176, 177, 179, 180,
181, 185, 186, 188, 191, 192,
193, 194, 198, 200, 201, 202,
203, 207, 211, 213, 220, 221,
222, 223, 224, 225, 226, 227,
228, 230, 232, 243, 244, 246,
249, 250, 251, 252, 253, 254,
255, 256, 257, 258, 259, 299,
302, 306

Apostol Çetesi 124
 Arap Ali Kaptan 91
 Araplar 69
 Arif Hikmet 91
 Asya 64, 75, 103, 160
 Avrupa 50, 51, 75, 105, 114, 160, 161, 214, 224
 Avusturya 15, 30, 50
 Avusturya-Macaristan 15, 30
 Aydın 87, 125, 140, 145, 166, 191, 198, 199, 200, 250
 Azap Muharebesi 32, 34, 35
 Azerbaycan 145, 148, 149, 161, 162, 166
 Aziz Sami 188

B

Bağdat 43, 44, 46, 50, 144, 150
 Bahaeddin Bey 132
 Bahaeddin Şakir 18, 61
 Baha Sait 62, 63, 64, 66, 74, 75, 78, 88, 90, 95, 107, 109, 158, 159, 160, 162, 163, 166, 178, 196, 197, 243, 305
 Bakkal Todori 124, 127
 Bakü 66, 147, 159, 162, 163, 166, 197
 Balıkesir 134, 137, 140, 170, 172, 185, 252
 Balkan Harbi 25, 27, 28, 29, 241, 250
 Bandırma 119, 137, 231
 Basra 46
 Batum 33, 147, 148, 149, 160, 223
 Bayezid Meydanı 187
 Bayram Kaptan 91
 Bedri Bey 195
 Bekirağa Bölüğü 126
 Bekir Bey 91, 110
 Bekir Sami 47, 74, 91, 110, 112, 125, 126, 133, 134, 144, 172, 175, 177, 187, 195, 212, 256

Bergos 135, 136
 Berlin Antlaşması 30
 Besalet Bey 195
 Besim Ömer Paşa 98
 Beşler Grubu 66
 Beylerbeyili Ali İhsan 62, 66, 131
 Biga 134
 Binbaşı Bahri Bey 136
 Bitlis 43, 44, 146
 Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey 96, 255
 Bolayır 29, 139
 Bolşevikler 163
 Bolu 146, 192, 223, 225, 226
 Bostancı 124
 Bozkır 117
 Bulgaristan 27, 28, 29
 Bulgar Sadık 91, 112, 127, 128, 151, 155, 183, 184, 259
 Büyük Bakkalköy 124, 127

C

Cafer Tayyar 50, 109, 172, 198, 207
 Câmi Bey 91, 195
 Cavit Bey 72, 236
 Celal Bey 135, 195
 Celalettin Arif 176, 195
 Celal Nuri 95, 176, 209, 220
 Cemal Bey 30, 132, 173, 189, 198
 Cemal Karabekir 91, 133, 134
 Cemal Paşa 18, 51, 61, 62, 77, 89, 106, 109, 115, 154, 155, 156, 173, 209, 211, 212, 215, 241
 Cemil Bey 48, 196, 299
 Cemil Efendi 23
 Cemil Paşa 111
 Cevat Paşa 90, 195, 209, 211, 212
 Cihan Harbi 15, 16, 17, 29, 30, 37, 43, 53, 61, 64, 67, 107, 114, 143, 158, 164, 211, 241

Ç

Çakır Yorgi Çetesi 124, 127
 Çamlıca 144
 Çatalca 27, 28, 29, 146, 250
 Çerkes Hikmet 115
 Çerkes Reşit 62, 90, 164, 195
 Çolak İbrahim 91, 144, 182, 183, 184,
 196, 251, 254
 Çolak Selahattin 66, 91
 Çopur Hilmi 231

D

Damat Ferit Paşa 5, 6, 54, 95, 110, 132,
 156, 173, 182, 183, 184, 185,
 186, 187, 188, 198, 210, 249
 Darıca 124, 126
 Darülfünun 66, 95, 98
 Dayı Mesut 91, 110, 125, 151, 155, 156,
 191, 194
 Demir Hulusi 183
 Dersim 37, 38, 39, 40, 41, 253, 257, 258
 Derviş Bey 195
 Derviş Kaptan 91
 Dicle 46, 47, 144
 Divan-ı Harb 25, 26, 143, 144, 145, 187
 Diyarbekir 145, 174
 Doktor Adnan 91, 95, 194, 195
 Doktor Nâzım 18, 232, 236
 Dolmabahçe Sarayı 28
 Donik (Antranik) Çetesi 124
 Dramalı Halil 134, 183
 Dramalı Rıza 6, 108, 134, 135, 185,
 186, 187, 188

E

Eczacı Hulusi 89, 171, 196
 Edip Servet 62, 64, 74, 76, 78, 91, 107,
 110, 118, 158, 197
 Edirne 13, 25, 27, 28, 29, 92, 135, 136,

145, 171, 208, 241, 254

Elâzığ 37, 38, 242, 258
 Elhan Muharebesi 46
 Emin Ali Bey 67, 74, 89, 91, 198, 199
 Enver Paşa 18, 32, 33, 43, 50, 51, 56,
 57, 61, 62, 64, 77, 143, 170, 173,
 225, 241, 242
 Ermeniler 202
 Erzincan 25, 35, 41
 Erzurum 13, 30, 31, 34, 35, 51, 65, 70,
 77, 86, 87, 111, 145, 147, 149,
 159, 166, 167, 168, 169, 170,
 173, 195, 207, 234, 242, 243,
 255, 305
 Erzurum Kongresi 13, 65, 70, 77, 86,
 111, 167, 168, 243, 305
 Erzurum Mebusu Behçet Bey 195
 Erzurum Mebusu Necati Bey 195
 Erzurum Mebusu Zihni Bey 195
 Esat Paşa 90, 91, 112, 120, 165, 174,
 197, 208, 209
 Eskişehir 74, 145, 146, 147, 170, 194,
 256
 Ethem Ağa 91, 133
 Ethem Servet 91
 Eyüp Sabri 91, 191

F

Fahreddin Bey 91, 152
 Fahri Can 63, 91, 95, 124, 125, 150, 152
 Faik Bey 202, 208, 209
 Fatih 99, 105, 188
 Fehmi Bey 110, 127, 133, 191
 Felah-ı Vatan 177
 Feriköy 124
 Fevzi Çakmak 32, 196
 Fevzi Paşa 32, 34, 200, 201, 202, 222,
 244
 Filistin 51, 52, 56, 251
 Fitz Maurice 115

Fransa 15, 98, 103, 113, 115
 Fuat Balkan 131, 132, 250
 Fuat Efendi 18

G

Galatalı Şevket 7, 13, 14, 19, 23, 24, 25,
 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34,
 35, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 46, 50,
 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59, 62, 63,
 64, 65, 69, 70, 74, 75, 76, 77, 78,
 88, 89, 90, 92, 95, 98, 104, 106,
 107, 109, 110, 111, 113, 114,
 115, 118, 119, 130, 131, 133,
 134, 136, 137, 138, 139, 140,
 144, 152, 153, 154, 155, 157,
 159, 164, 171, 172, 173, 174,
 175, 176, 177, 178, 179, 180,
 193, 194, 197, 202, 203, 205,
 207, 208, 209, 210, 211, 212,
 213, 214, 215, 217, 218, 219,
 220, 221, 222, 223, 224, 225,
 226, 227, 228, 229, 230, 231,
 232, 233, 234, 235, 236, 237,
 238, 239, 241, 242, 243, 244,
 245, 247, 261, 263, 271, 272,
 273, 275, 299
 Galip Hoca 17
 Galip Paşa 30, 31, 253
 Garraf Muharebeleri 46
 Gebze 89, 125, 126, 139, 140, 150, 151,
 152, 153, 156, 157, 191, 192,
 256
 Gebze Kaymakamı Ferit Bey 152
 Gelibolu 23, 130, 135, 137, 138, 241
 Gemlik 124
 General Milne 138
 Gürcü Yusuf 231

H

Hacim Muhittin Bey 169, 185, 187
 Hafız Besim 74, 89, 92
 Halep 37, 52, 253
 Halide Edip 13, 76, 91, 95, 99, 102, 176,
 194, 195, 249
 Halil İbrahim 89, 134, 187, 188
 Halil Paşa 43, 46, 49, 126, 143, 144,
 145, 146, 147, 148, 165, 166,
 193, 254
 Halit Bey 42, 132, 156, 169, 196
 Hamdullah Suphi 102, 195, 196
 Hasan İzzet Paşa 30, 31, 32, 33
 Hasankale 30
 Hasan Kardaşko 91, 128
 Hasibe Hanım 23, 224, 225
 Havran 26, 52
 Heyet-i Temsiliye 72, 111, 113, 135,
 138, 140, 151, 152, 156, 163,
 164, 170, 171, 172, 173, 174,
 175, 176, 177, 178, 179, 197,
 207, 208, 243, 251
 Hırsto Çetesi 128
 Hilmi Bey 153, 154, 156, 182
 Hindistan 120, 160, 162
 Hintli Miraceddin 120, 197
 Horace Rumbold 226
 Horasan 31
 Hrisantos Çetesi 124
 Hulusi Bey 89, 110, 171, 183, 196
 Hüdavendigar 146, 147
 Hürriyet ve İtilaf 112, 114, 117
 Hüsameddin Ertürk 62, 72, 88, 89, 91,
 92, 120, 141, 186, 202
 Hüseyin Avni Bey 195
 Hüseyin Kadri 91
 Hüseyin Suat 100

I

II. Abdülhamid 25

II. Meşrutiyet 5, 18, 25, 64, 257

İ

İbrahim Ethem 110

İhsan Bey 62, 66, 71, 88, 89, 91, 125,
131, 165, 183, 185, 186, 189,
191, 192

İhsan Paşa 212, 214, 215

İlhami Bey 199

İlyas Paşa 111

İmam Mehdi 47

İmam Muhammed Muharebeleri 46

İngiliz Muhipler Cemiyeti 112, 185

İngiltere 15, 16, 98, 103, 114, 116, 158,
160, 161, 219, 221, 259İpsiz Recep 91, 125, 128, 191, 251, 254,
255İrade-i Milliye 113, 115, 116, 197, 208,
248İran 25, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 160, 162,
251, 256, 257

İskeçeli Arif 90

İsmail Canbolat 215, 233

İsmail Hakkı 48, 66, 75, 88, 89, 119,
131, 132, 133, 141, 150, 151,
154, 155, 195, 196, 198, 251

İsmail Hâmi 114, 115, 116

İsmail Suphi Bey 196

İsmet Bey 131, 195

İsmet Paşa 231, 234

İstanbul 4, 5, 6, 11, 13, 14, 15, 16, 17,
18, 19, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 31,
33, 34, 38, 42, 50, 51, 52, 53, 54,
61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71,
72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 86, 87,
88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98,
99, 100, 102, 103, 104, 105, 106,107, 108, 109, 110, 111, 112,
118, 119, 120, 121, 122, 123,
124, 125, 126, 127, 128, 129,
130, 131, 132, 133, 134, 138,
139, 140, 141, 144, 145, 146,
148, 149, 150, 153, 154, 156,
157, 158, 159, 163, 164, 165,
166, 169, 170, 171, 172, 173,
174, 175, 176, 177, 179, 180,
181, 185, 186, 187, 188, 189,
190, 191, 192, 193, 194, 195,
196, 197, 198, 200, 201, 202,
207, 208, 209, 210, 211, 212,
213, 214, 215, 218, 219, 220,
221, 222, 225, 226, 232, 234,
235, 237, 238, 241, 242, 243,
244, 247, 249, 250, 251, 252,
253, 254, 255, 256, 257, 258,
259, 262, 304, 305, 306

İstelyanus Çetesi 124, 126, 150

İstihbarat Şubesi Müdürü Seyfi 131

İtalya 214, 215

İtalyanlar 118

İtilaf Devletleri 15, 16, 53, 63, 71, 103,
106, 130, 135, 139, 207, 242

İttifak Devletleri 15, 30

İttihat ve Terakki 14, 15, 17, 18, 19, 23,
61, 62, 64, 65, 66, 71, 72, 77, 86,
114, 116, 164, 188, 232, 241,
251, 253, 255İzmir 13, 14, 26, 65, 70, 72, 92, 97, 98,
99, 100, 101, 102, 103, 105, 116,
134, 137, 138, 166, 180, 196,
202, 215, 223, 224, 227, 228,
229, 230, 231, 232, 233, 234,
235, 236, 242, 244, 248, 254,
259, 299, 301, 302İzmit 124, 125, 128, 140, 142, 146, 151,
152, 154, 155, 156, 195, 222,
233, 256, 301

İzmit Mebusu Sırrı Bey 195

İzmit Mebusu Şükrü 233

K

Kadıköy 89, 91, 100, 125, 191, 237, 238

Kafkas Cephesi 30, 31, 33, 41, 42, 251,
253, 254, 256, 258

Kâmil Paşa 28

Kandıra 128, 191

Kara Arslan Çetesi 125, 144

Karabacak Çetesi 124, 127

Karabük 117

Karadağ 27

Kara Hasan Çetesi 135

Kara Kemal 61, 62, 64, 66, 72, 76, 90,
131, 141, 165, 215, 236, 241,
242, 244

Karakol Cemiyeti 7, 13, 14, 19, 61, 62,
63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 74,
75, 76, 77, 79, 82, 84, 85, 86, 88,
90, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 102,
103, 105, 106, 107, 108, 109,
110, 111, 112, 118, 119, 120,
121, 122, 124, 125, 128, 131,
132, 136, 137, 142, 143, 145,
147, 148, 151, 155, 156, 158,
159, 162, 163, 164, 166, 167,
168, 169, 170, 171, 172, 176,
177, 178, 179, 180, 182, 183,
185, 190, 191, 193, 202, 207,
208, 232, 234, 235, 236, 241,
242, 243, 250, 252, 253, 254,
255, 259, 276, 285, 287, 304

Karamürsel 92, 144, 198

Karasu 128

Kara Vâsıf 61, 62, 63, 64, 65, 72, 74, 76,
77, 78, 88, 90, 91, 95, 109, 111,
120, 131, 144, 152, 153, 154,
155, 156, 157, 158, 162, 169,
170, 171, 175, 178, 194, 197,

198, 202, 207, 208, 209, 212,
215, 219, 228, 233, 234, 235,
241, 243, 259, 305

Karesi 146

Kars 33, 148

Kartal 125, 146, 152, 153, 191, 192

Kasabın Fehmi 91

Kâzım Bey 134, 135, 137, 172, 173,
193, 195, 196

Kâzım Karabekir 50, 109, 147, 149,
159, 163, 168, 169, 175, 178

Kâzım Paşa 90, 172, 193, 196, 226, 231

Kefken 125, 128, 191

Kemal Bey 96, 110, 117, 184, 188, 196,
199, 225, 226, 255

Kemalettin Sami 62, 64, 74, 75, 78, 88,
90, 95, 107, 118, 131, 198, 207,
305

Kemal Koçer 65, 91

Keskinli Rıza Bey 195

Kırklareli 27

Kısıklı 64, 127, 141, 192, 255

Kocaeli 123, 125, 126, 143, 150, 151,
154, 191, 256, 257

Kommit Çetesi 124

Konya 5, 6, 14, 62, 63, 134, 145, 146,
169, 173, 231, 253, 259

Korsan Murat 91, 191

Köprüköy 30, 31, 32, 33

Köprülülü Hamdi 134, 135, 136

Kuşçubaşı Eşref 91, 124

Kutü'l-Amâre 46, 143, 257

Kuvâ-yı Milliye 88, 112, 113, 115, 117,
125, 126, 134, 135, 136, 137,
140, 141, 151, 152, 155, 157,
164, 166, 171, 175, 177, 178,
188, 189, 191, 208, 225, 226,
238

Küçük Arslan 91, 152, 157

Küçük Bakkalköy 124, 127

Küçük Hüseyin 91
 Küçük Osman 91, 125
 Küçük Talât 126, 143, 144, 145, 232,
 233, 301

L

Lawrence 13, 238
 Laz İsmail 231
 Liman von Sanders 33, 52
 Limni 16
 Londra Antlaşması 28, 29
 Londra Barış Konferansı 28
 Lord Curzon 103, 119
 Lord Plumer 216
 Lüleburgaz 27, 139

M

Maçka Silahhanesi 132, 134, 188, 189
 Mahmut Şevket Paşa 28, 195
 Malta 14, 77, 180, 197, 198, 202, 203,
 207, 209, 210, 211, 212, 213,
 215, 216, 218, 219, 220, 221,
 222, 223, 224, 226, 227, 228,
 229, 230, 232, 233, 235, 237,
 238, 239, 243, 244, 248, 253,
 256, 258, 259, 300, 301, 302,
 303, 306
 Mamahatun 35, 38, 40, 41
 Manastır 25
 Maraş 146
 Mazhar Müfit 86, 167, 170, 255
 Meclis-i Mebusan 11, 18, 175, 209, 249
 Meclis-i Vükela 28
 Mehmet Akif 65, 195, 196, 250
 Mehmet Ali 98, 130, 132, 141, 185,
 186, 187, 195
 Mehmet Arif 74, 132, 140, 256
 Mehmet Asım 97, 256
 Mehmet Çavuş 194

Mehmetçe Bey 196
 Mehmet Çetin 198
 Memduh Bey 91, 133
 Memduh Şevket 66
 Mentеше 146
 Mersin 29, 231
 Mersinli Cemal Paşa 51, 106, 155, 173,
 211, 212, 215
 Mısır 160, 162
 Midye-Enez 29
 Milki (Milti) Kaptan Çetesi 127
 Millî Ahrar 117
 Millî Kongre 90, 197, 208
 Millî Mücadele 5, 6, 17, 19, 40, 62, 65,
 66, 67, 71, 72, 88, 93, 95, 109,
 110, 111, 112, 113, 115, 120,
 121, 124, 125, 126, 128, 129,
 131, 132, 133, 134, 144, 147,
 164, 165, 166, 172, 173, 174,
 183, 190, 193, 196, 197, 198,
 200, 201, 208, 211, 212, 214,
 215, 241, 242, 243, 244, 250,
 251, 252, 253, 254, 256, 257,
 259
 Millî Türk Cemiyeti 117
 Mim Mim Grubu 63, 202, 256
 Miralay İbrahim Bey 32
 Mirliva Osman Paşa 27
 Misak-ı Millî 176, 177, 197, 207
 Mithat Şükrü 18, 64, 215, 232, 252
 Mondros 13, 15, 16, 17, 18, 23, 52, 53,
 61, 62, 65, 72, 122, 123, 130,
 147, 158, 164, 207, 241, 258
 Mondros Mütarekesi 13, 15, 16, 17, 18,
 23, 52, 53, 62, 65, 72, 122, 130,
 147, 158, 164, 207, 241, 258
 Muğlalı Mustafa 74, 89, 198, 199, 200,
 201, 243, 244
 Muhittin Bey 91, 169, 185, 187
 Murat Bey 110

Murat Nehri 38

Mustafa Kemal Paşa 63, 64, 65, 66, 72,
74, 86, 87, 106, 109, 110, 111,
112, 113, 115, 118, 119, 123,
124, 134, 135, 138, 139, 140,
144, 147, 151, 152, 153, 156,
157, 162, 164, 165, 166, 167,
168, 170, 171, 172, 173, 174,
175, 176, 177, 178, 179, 180,
200, 202, 207, 208, 213, 221,
222, 225, 226, 228, 229, 231,
234, 235, 242, 243, 253, 255

Mustafa Sagir 200, 201, 256

Musul 41, 42, 43, 44, 45, 50, 144, 236

Musul Grubu 41, 43, 44, 45, 50

Muş 25, 43

Mülazım Ali 125

Mülazım Bedri 125

Mülazım Kâzım 125

N

Nablus Muharebesi 52

Naci Bey 75, 91, 108, 195

Naci Hoca 89

Nail Bey 125, 147, 148, 150, 151, 152,
233, 302, 303

Naim Cevat 91, 132, 141, 144, 195

Nakiye Hanım 94, 104, 105

Nazım Paşa 27, 28, 54, 90, 117, 255

Nazmi Bey 153

New Verdala 218

Nihat Paşa 196

Nurettin Bey 151

Nuri Conker 195

O

Orhan Veysel 91, 125

Osmanlı Devleti 6, 15, 16, 17, 18, 27,
30, 37, 53, 61, 255, 258

Osman Reis 91

Ö

Ömer Lütfü 91, 132, 140, 141

Özbekler Tekkesi 133, 189, 190, 192,
193, 195, 196, 251, 254

P

Panayot Çetesi 124

Pandeli Çetesi 124

Pangaltı 26

Paşa Limanı 91, 133

Pendik 124

Polverista 215, 216, 217, 218, 219

R

Ragıp Bey 196

Rahip Frew 110, 112, 113, 115, 117,
118, 242

Rahmi Bey 196, 233, 301

Rauf Bey 16, 53, 64, 74, 77, 108, 109,
111, 114, 115, 116, 138, 139,
156, 164, 175, 176, 177, 194,
197, 207, 208, 209, 212, 215,
227, 228, 241, 243

Rawlinson 119

Redd-i İlhak 13, 136, 137, 172, 180,
305

Refet Paşa 109

Refik Halit 117

Refik İsmail 62, 63, 64, 65, 74, 75, 78,
90, 109, 119, 305

Remzi Bey 89, 108, 110, 127, 187, 208

Reşadeddin Bey 136

Reşat Bey 209

Rıfat Kaptan 91

Rıza Nur 102

Rumlar 106, 113, 123, 202

Ruslar 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 44, 159

Rusya 15, 135, 147, 158, 159, 160, 161, 162

Rüştü Bey 140, 152, 155, 183, 184

S

Said Halim Paşa 18
 Sait Molla 112, 113, 115, 116, 117, 118,
 185, 187, 242
 Sakıp Bey 196
 Salih Reis 91
 Sarıkamış 31, 32, 33, 34, 41, 149, 254,
 256, 258
 Sarıyer 124, 128
 Sedan 50
 Selanik 25, 27, 64, 250
 Sevr Antlaşması 211
 Seyfi Bey 131, 195
 Sezai Ömer Bey 131
 Sırbistan 27
 Sisam 26, 37
 Sivas 65, 72, 77, 87, 109, 110, 111, 113,
 115, 144, 145, 147, 151, 156,
 169, 170, 171, 172, 173, 178,
 207, 208, 234, 242, 243
 Sivas Kongresi 77, 110, 111, 151, 156,
 170, 171, 172, 178, 234, 242,
 243
 Sivastopol 18
 Sudi Bey 91
 Sultanahmet 102, 103, 105
 Sultan Mehmet Reşat 56
 Sultan Vahdeddin 15, 53, 54, 55, 56,
 110, 164, 187
 Süleymaniye 43, 44, 45
 Süleymaniye Grubu 44, 45
 Süleyman Nazif 95, 97
 Süleyman Numan Paşa 212
 Süleyman Tulcalı 90, 91
 Süreyya Bey 195
 Süvari Binbaşısı Ahmet Bey 132
 Süveyde 26

Ş

Şam 51, 52
 Şark Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 86,
 168
 Şefik Bey 155, 198
 Şekibe Hanım 119, 237, 238, 239
 Şeref Bey 208, 209
 Şevket Bey Müfrezesi 52
 Şeyh Atâ Efendi 189, 192, 193, 194,
 195, 242
 Şile 117, 124, 125, 126, 127, 128, 191

T

Tahir Bey 195
 Tahsin Bey 186, 187
 Talât Paşa 15, 16, 17, 18, 61, 62, 64, 76,
 77, 170, 173, 183, 241, 242, 258
 Tanin 16, 29, 116, 249
 Tarabya 124
 Taşköprü 126
 Tatavla 124
 Tavşancıl 126, 144, 150, 153, 154, 155,
 156
 Teğmen Bekir 91
 Terakkiperver Cumhuriyet Fırka 231,
 232
 Teşkilat-ı Mahsusa 31, 41, 42, 62, 64,
 65, 66, 74, 75, 88, 92, 96, 107,
 120, 124, 131, 132, 142, 187,
 197, 201, 241, 253, 258
 Tevfik Sükûti 89, 91, 108, 187, 188, 191
 Tıkveşli Hüseyin Kaptan 196
 Topal Osman 89
 Topçu Halit Bey 132
 Topçu Zabiti Enver 198
 Topkapılı Mehmet 63, 89, 91, 198
 Trablusgarp Harbi 27
 Trabzon 148, 149, 169, 195, 196
 Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey 196

Trakya 13, 90, 131, 198, 251

Tulcalı Halim 127

Türk Ocağı 98, 102

U

Ulviye Hanım 144

Uşak Kongresi 66, 159, 160, 161, 162,
163, 178, 250

Uşi Antlaşması 27

Ü

Üsküdar 88, 89, 91, 98, 100, 104, 108,
127, 132, 133, 139, 153, 154,
183, 184, 185, 188, 189, 190,
191, 192, 193, 208, 209, 251

V

Vahan Çetesi 124

Van 25, 146

Vâsıf Bey 62, 63, 65, 74, 76, 77, 90, 95,
103, 109, 120, 131, 158, 162,
170, 171, 175, 178, 197, 198,
207, 208, 212, 228, 259

Veliaht Prensi Ferdinand 30

Velid Ebuzziya 95

Veysel Bey 110

W

Wilson 15, 99, 101

W.N. Gatt 218

Y

Yahya Kaptan 91, 124, 126, 128, 144,
150, 151, 152, 153, 154, 155,
156, 157, 178, 179, 243, 250,
251, 252, 256, 259

Yalova 89, 125, 146

Yalovalı İbo 91, 125

Yavuz Grubu 201, 202, 244

Yenibahçeli Nail 90, 107, 147, 165, 233

Yenibahçeli Şükrü 62, 63, 70, 71, 89,
90, 107, 108, 110, 125, 127, 128,
131, 132, 143, 144, 145, 148,
150, 151, 157, 164, 165, 166,
184, 190, 191, 192, 194, 196,
242, 259

Yeniköy 31, 124, 127, 128

Yıldırım Ordular Grubu 51, 52

Yunanistan 27, 99, 102

Yunanlar 102, 124

Yunus Nadi 95, 195, 228

Yusuf İzzet Paşa 172

Yusuf Ziya 34, 91, 110, 125, 191

Yüzbaşı Benett 119

Yüzbaşı Çopur Neşet 119

Yüzbaşı Faik 91

Yüzbaşı Fehmi 91, 125, 133, 191

Yüzbaşı İhsan 188

Yüzbaşı İsmail Hakkı 132, 195, 198

Yüzbaşı Kadri Bey 196

Yüzbaşı Memduh Bey 133

Yüzbaşı Ramiz 91, 124

Yüzbaşı Rauf 91, 124

Yüzbaşı Saffet 91

Yüzbaşı Şahap Bey 196

Z

Zabitan Grubu 198, 199, 200, 202, 244,
250

Zeynel Abidin Efendi 117

Ziya Hurşit 231, 233, 236, 301